

MONTESSORI PROGRAM: HISTORY OF CREATION, PRINCIPLES AND METHODS OF IMPLEMENTATION

Kodirova Lobar Shovkat kizi

*Karshi State University, Pedagogical Institute, Master of Preschool Education,
2st stage.*

Annotation: *This article highlights the "Montessori Program: the history of creation, principles and methods of implementation" and proposals for them, as well as ideas about effective methods for using this technique in preschool children.*

Keywords: *Preschool education, Montessori teaching method, history of creation, principle, method, age, children of preschool age, consistency.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada " Montessori dasturi: yaratilish tarixi, amalga oshirish prinsiplari va usullari" va ular haqida takliflar va maktabgacha yoshdagi bolalarda ushbu metodni qo'llashning samarali usullari haqida ham fikrlar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, Montessori o'qitish uslubi, yaratilish tarixi, prinsip, usul, yosh, maktabgacha yoshdagi bolalar, izchillik.*

Аннотация: *В данной статье освещены «Программа Монтессори: история создания, принципы и методы реализации» и предложения по ним, а также представления об эффективных методах использования этой методики у детей дошкольного возраста.*

Ключевые слова: *Дошкольное образование, метод обучения Монтессори, история создания, принцип, метод, возраст, дети дошкольного возраста, системность.*

O'zbekiston Respublikasi huquqiy demokratik jamiyat qurish yo'lidan borar ekan, o'z fuqarolarining ayniqsa, yangi jamiyat barpo etishga bel bog'lagan, o'sib kelayotgan yosh avlodning barkamol bo'lib voyaga yetishiga alohida e'tibor qaratmoqda. Tabiiyki, hozirgi ta'lim islohotlari sharoitida ham barkamol shaxs tarbiyasi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda yurtimiz o'ziga xos rivojlanish, yangilanish yuksalish davriga o'tdi. Bu yuksalishlarning zamirida esa inson va uning baxt saodati, manfaatlari yotadi. Davlatimiz va hukumatimiz, chunonchi, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.Mirziyoyev yurtimiz fuqarolari, ayniqsa yosh avlodning bunday baxtli hayot va kelajakka yuz tutishida keng dunyoqarash va yuksak ma'naviyatga ega bo'lishlari lozim deb hisoblamogdalar. Xuddi shu masala 2017-yil 7-fevral, PF-4947 sonli qarorida ya'ni "2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi"da ham o'z ifodasini topgan. Mazkur strategiyaning 70-moddasida maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirishga e'tibor qaratilgan [3, 3-b].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim va tarbiya jarayoni 2018-yil Maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan tasdiqlangan "Ilk qadam" Maktabgacha ta'lim muassasalarining Davlat o'quv dasturi asosida tashkil etiladi. Ushbu dastur 7 bobdan iborat bo'lib, 3-bobi "Maktabgacha yoshdagi bolalarga bilim berishga kompetensiyaviy yondashuv" deb nomlanadi. Bu bobda asosan maktabgacha yoshdagi bolalar egallashi lozim bo'lgan kompetensiyalar haqida ma'lumot berilgan va aynan 5 ta soha bo'yicha egallaydigan kompetensiyalar va ularni shakllantirish yo'llari batafsil tahlil qilingan. Ushbu sohalar "Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish" sohasi, "Ijtimoiy-hissiy rivojlanish" sohasi, "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" sohasi, "Bilish jarayonining rivojlanishi" sohasi va "Ijodiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari tarzida guruhlariga ajratilgan.[4]

Zamonaviy pedagogikada ota-onalar bolani beshikdan tarbiyalashning ko'plab mualliflik usullarini topishlari mumkin. Biroq, mashhur italiyalik olim Mariya Montessorining rivojlanish dasturi eng optimal usullardan biri hisoblanadi. Uning uslubi, albatta, pedagogikadagi yangi yutuqlarni ko'rib, dunyoning ko'plab mamlakatlaridagi ko'plab rivojlanish markazlari va bolalar bog'chalarida faol qo'llaniladi. Bunday mashhurlikning siri nimada? Mashhur texnikaning asoschisi Italiyada shifokorlik kasbini o'zlashtirgan birinchi ayol. Rivojlanishida nuqson bo'lgan bolalar bilan ishlashda muallif o'zining reabilitatsiya kursini ishlab chiqdi, bu o'qitish muhitida yuqori baholandi. 1907-yilda birinchi marta bolalar uyi sog'lom maktabgacha yoshdagi bolalar va maktab o'quvchilari uchun o'z eshiklarini ochdi. Aynan shu muassasada bugun biz aytayotgan metodika qo'llanilgan. Keyinchalik bu usul keng tanildi - Montessori juda ko'p ma'ruzalar qildi, bir nechta noyob kitoblar va ko'plab o'quv qo'llanmalar nashr etdi. Butun dunyoda, maktabgacha tarbiya maktablari, unda o'qituvchilar ushbu usulni qo'lladilar va birozdan keyin tajriba maktablari paydo bo'ldi. Yuz yildan oshiq vaqt mobaynida u ota-onalar va o'qituvchilar orasida mashhurlikning eng yuqori cho'qqisida qoldi.

Ehtimol, ushbu usulning asosiy prinsipi - bu bolani o'z-o'zini tarbiyalash g'oyasi. Ota-onalar va o'qituvchilar bolaning nimaga qiziqishini tushunishi, zarur rivojlanish sharoitlarini yaratishi va qanday qilib bilim olishingiz mumkinligini tushuntirishi kerak. Shuning uchun ta'lim tizimining shiori: "Menga buni o'zim qilishga yordam bering!"

Mashg'ulotlar bir nechta zonalarga bo'lingan holda maxsus tashkil etilgan muhitda o'tkaziladi (ular haqida biroz keyinroq gaplashamiz), unda ishlash uchun qo'llanmalar qulay joylashtirilgan bo'ladi. Guruhlarda turli yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar shug'ullanadilar. Katta yoshdagi bolalar kichik bolalarga g'amxo'rlik qilishadi, ular esa o'z navbatida katta yoshdagi bolalardan o'rganishga harakat qilishadi. O'qituvchilar bolaga hech narsa majburlamasliklari kerak, u o'zi uchun nima qiziqishini o'zi hal qiladi. Biroq, ruxsat berish guruhlar va sinflarda rivojlanib boradi. Italiyalik shifokor va olim Mariya Montessorining dastlabki ta'lim metodikasi juda

qiziqarli va o‘ziga xosdir. Montessori sinflarida tarbiyalangan bolalar mustaqil va o‘ziga ishongan, kundalik muammolarni qanday hal qilishni bilishadi.

Bolalarga quyidagi qoidalarni bajarishga o‘rgatilishi tavsiya etiladi.

Bola o‘zi qila oladigan ishni u o‘qituvchi yoki ota-onaning ishtirokisiz qiladi. Bu mustaqillik, o‘ziga bo‘lgan ishonchni rivojlantiradi.

Bolalar tinch bo‘lishlari kerak, boshqalarga o‘ynash va o‘qish uchun aralashmaslik kerak.

Bolalar o‘zaro aloqada bo‘lgan barcha o‘yinchoqlar, bloklar va yozuv buyumlari ular yuvilishi, tozalab qo‘yilishi kerak. Bu bolalarda boshqa odamlarga hurmatni rivojlantiradi.

Qoidalarga rioya qilish, faoliyatni soddalashtirish bolalar hayotida barqarorlikni keltirib chiqaradi, maktabgacha yoshdagi bolalarga o‘zlarini yanada ishonchli his qilishlariga imkon beradi, sabr-toqat va tengdoshlari va kattalarga hurmatini tarbiyalaydi. Montessori darslarining o‘ziga xos xususiyati nimada? Bolalar bog‘chalarida guruhlar bir nechta zonalarga bo‘linadi va turli didaktik yordamlar bilan to‘ldiriladi. Bunday rayonlashtirish o‘qituvchilarga o‘z ish joylarini tashkil qilishda va tartibni saqlashda yordam beradi, va bolalar turli xil materiallarda yaxshiroq harakat qilishlari mumkin.

Sunday ekan, yurtimizda amalga oshirilayotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar, o‘zgarishlar, zamonaviy texnologiyalarni maktabgacha ta’lim sohasida ham muvaffaqiyatli tarzda qo‘llash imkoniyatlari, zaruriyatlarini keltirib chiqarmoqda. Shu o‘rinda yuqorida yoritib o‘tilgan o‘qitish uslubidan keng foydalanish katta samara beradi. Bolaning ichki imkoniyati va qobilyatlarini aniqlashda turli usullarni qo‘llash, mutaffakkirlarimiz va chet el pedagoglarining asarlarini hayotga tadbiq etish katta samara beradi. Hamda bolalarning o‘ziga xos xususiyatlariga asoslanib, ularga turli xil usullarda samarali ta’lim-tarbiya berish bugungi kun talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma’qullangan. O‘RQ-637. 23.09.2021. <https://lex.uz/ru/docs>
3. 2017-yil 7-fevral, PF-4947 sonli qarorida ya’ni “2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasi”.
4. “Ilk qadam”. Maktabgacha ta’lim muassasasining Davlat o‘quv dasturi. <https://www.unicef.org/uzbekistan/media/file>

5. Lee Youngil “Montessori ta’limi: Nazariy va Amaliyot”. Qo’llanma. Qarshi: Intelekt. 2022y.

INTERNET SAYTLARI:

6. www.ZiyoNet.uz
7. www.mobile.kyobobook.co.kr
8. www.Edu.uz